

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра політології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

_____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«МІЖНАРОДНІ МЕДІЙНІ СИСТЕМИ ТА ГЛОБАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ»

галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальність – 052 «Політологія»

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Івано-Франківськ – 2020 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Міжнародні медійні системи та глобальна комунікація» для підготовки доктора філософії, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, за спеціальністю 052 «Політологія».

“26” 08, 2020 р. – с.

Розробник: д.політ.н., проф. Климончук В.Й.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології

Протокол від “26” 08 2020 р. № 1

Завідувач кафедри політології

“26” 08 2020 р.

Схвалено науково-методичною радою Інституту історії, політології і міжнародних відносин.

Протокол від “27” 08 2020 р. № 1

Голова

“28” 08 2020 р.

Кугутяк М.В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 3 кредити	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки Спеціальність: 052 “Політологія”	Вибіркова	
Модулів – 1			
Змістових модулів – 2			
Індивідуальне науково-дослідне завдання – презентація або реферативна робота		Рік підготовки:	
		II-й	
	Семестр		
	IV-й		
	Лекції		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2.5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: доктора філософії	20 год.	
		Практичні, семінарські	
		10 год.	
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		58 год.	
		Індивідуальні завдання: 2 год	
	Вид контролю: залік		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання – 40%:60%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна “Міжнародні медійні системи та глобальна комунікація” є однією із ключових дисциплін в рамках підготовки докторів філософії за спеціальністю “Політологія”. Це вибіркова дисципліна, що входить до циклу професійної підготовки аспіранта. Вона викладається на II курсі, IV семестре, в обсязі 90 навчальних годин (3 кредитів ECTS (the European Credit Transfer System)), а саме: лекції – 20 год., семінарські заняття – 10 год, самостійна робота – 60 годин.

Завершується семестр – заліком.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1.

Змістовий модуль 2.

Метою викладання навчальної дисципліни «Міжнародні медійні системи та глобальна комунікація» є повне, комплексне та досконале вивчення сучасних напрямків розвитку медіа та міжнародних медійних систем, історії виникнення й розвитку різних типів комунікації, процесів формування глобальних комунікацій і їх вплив на формування окремої особистості, держав та суспільства загалом.

Основними **цілями** вивчення дисципліни «Міжнародні медійні системи та глобальна комунікація» є ознайомлення здобувачів ОНП “Політологія” з процесами формування, функціонування та розвитку міжнародних медійних систем та глобальної комунікації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- категоріально-понятійний апарат;
- основні положення тем, передбачених навчально-тематичним планом;
- принципи формування та функціонування міжнародних медійних систем та глобальної комунікації;
- вплив мас-медійних систем та глобальної комунікації на сучасні міжнародні відносини.

вміти:

- грамотно використовувати сучасний понятійний апарат, термінологію, професійну лексику;
- застосовувати отримані теоретичні знання у науково-дослідній роботі;
- розрізняти типи і види міжнародних медійних систем;
- використовуючи сучасні інформаційні медіатехнології здійснювати аналіз світових політичних процесів.

Ключові слова: інформація, мас-медіа, медійні системи, медіатехнології, комунікація, глобальна комунікація.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Теорія інформації та комунікації у сучасному світі (2год.).

Тема 2. Процеси формування та види сучасних міжнародних інформаційних систем (2 год.).

Тема 3. Розвиток міжнародних медійних систем в епоху глобалізації (2 год.).

Тема 4. Глобальна комунікація: головні виклики та новітні зовнішньополітичні комунікативні технології (2 год.).

Змістовий модуль 2.

Тема 5. Інформаційна безпека держави у контексті глобалізації мас-медійних комунікацій (2 год.).

Тема 6. Вплив соціальних мереж на сучасні міжнародні відносини (2 год.).

Тема 7. Прикладні та комунікаційні технології. Пропаганда та паблік рилейшинз як тип комунікації (2 год.).

Тема 8. Прикладні та комунікаційні технології. Інформаційні війни як засіб впливу у сучасних міжнародних відносинах. Гібридні війни (2 год.).

Тема 9. Глобальна інформаційна безпека як елемент сталого розвитку (2 год.).

Тема 10. Україна у системі міжнародної масової комунікації (2 год.).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль 1.						
Тема 1. Теорія інформації та комунікації у сучасному світі	8	2				6
Тема 2. Процеси формування та види сучасних міжнародних інформаційних систем	9	2	2			5
Тема 3. Розвиток міжнародних медійних систем в епоху глобалізації	10	2	2			6
Тема 4. Глобальна комунікація: головні виклики та новітні зовнішньополітичні комунікативні технології	9	2	2			5
Разом за змістовим модулем 1	36	8	6			22
Змістовий модуль 2.						
Тема 5. Інформаційна безпека держави у контексті глобалізації мас-медійних комунікацій	8	2				6
Тема 6. Вплив соціальних мереж на	10	2	2			6

сучасні міжнародні відносини					
Тема 7. Прикладні та комунікаційні технології. Пропаганда та паблік рилейшинз як тип комунікації	8	2			6
Тема 8. Прикладні та комунікаційні технології. Інформаційні війни як засіб впливу у сучасних міжнародних відносинах. Гібридні війни	10	2	2		6
Тема 9. Глобальна інформаційна безпека як елемент сталого розвитку	8	2			6
Тема 10. Україна у системі міжнародної масової комунікації	8	2			6
Індивідуальне завдання	2			2	
Разом за змістовим модулем 2	54	12	4	2	36
Усього годин	90	20	10	2	58

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1.		
1	Процеси формування та види сучасних міжнародних інформаційних систем	2
2	Розвиток міжнародних медійних систем в епоху глобалізації	2
3	Глобальна комунікація: головні виклики та новітні зовнішньополітичні комунікативні технології	2
Змістовий модуль 2.		
4	Вплив соціальних мереж на сучасні міжнародні відносини	2
5	Прикладні та комунікаційні технології. Інформаційні війни як засіб впливу у сучасних міжнародних відносинах. Гібридні війни	2
Разом		10

6. Самостійна робота

Самостійна робота студента – невід’ємна частина навчальної роботи студента з вивчення дисциплін і курсів, встановлених затвердженим навчальним планом. Вона є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторних навчальних занять.

Мета виконання самостійної роботи з дисципліни «Міжнародні медійні системи та глобальна комунікація»: оптимізація пізнавальної діяльності докторантів, спрямованої на розширення, удосконалення і закріплення знань, отриманих в ході аудиторних занять.

В рамках вивчення навчальної дисципліни «Міжнародні медійні системи та глобальна комунікація» на самостійну роботу виділяється 60 год. Впродовж цього часу студенти повинні самостійно опрацювати теоретичні основи

лекційного матеріалу, готувати виступи на семінарські заняття, підготувати індивідуальну науково-дослідну роботу (детальніше у розділі 7. Індивідуальні завдання) та опрацювати зазначені нижче матеріали.

Тематика для самостійної роботи студента

№ з/п	Назва	Кількість годин
Змістовий модуль 1.		
1.	Теорія інформації та комунікації у сучасному світі	6
2.	Процеси формування та види сучасних міжнародних інформаційних систем	5
3.	Розвиток міжнародних медійних систем в епоху глобалізації	6
4.	Глобальна комунікація: головні виклики та новітні зовнішньополітичні комунікативні технології	5
Змістовий модуль 2.		
5.	Інформаційна безпека держави у контексті глобалізації мас-медійних комунікацій	6
6.	Вплив соціальних мереж на сучасні міжнародні відносини	6
7.	Прикладні та комунікаційні технології. Пропаганда та паблік рилейшинз як тип комунікації	6
8.	Прикладні та комунікаційні технології. Інформаційні війни як засіб впливу у сучасних міжнародних відносинах. Гібридні війни	6
9.	Глобальна інформаційна безпека як елемент сталого розвитку	6
10.	Україна у системі міжнародної масової комунікації	6
	Разом	60

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання зазвичай виконується у вигляді індивідуальної науково-дослідної роботи, за формою подібної до реферату або презентації. Індивідуальна науково-дослідна робота повинна містити усі необхідні структурні складові: вступ із коротким викладом актуальності, об'єкту і предмету дослідження, мети і завдань, які ставить перед собою автор; основну частину (виклад та аналіз теоретичного матеріалу із теми дослідження); висновки; список використаних джерел та літератури (не менше 10 позицій).

Технічні вимоги до реферату: шрифт Times New Roman 14, інтервал 1,5, обсяг – 15 сторінок. Бібліографія подається наприкінці реферату в алфавітному порядку під заголовком: «Джерела та література». Посилання у тексті робляться підтекстові. Не зараховуються реферати, які є плагіатом, або передруком з мережі Інтернет.

Орієнтовна тематика для індивідуальних науково-дослідних завдань:

1. Три моделі ЗМІ Д. Галліна і П. Манчіні.
2. Відображення національних, історичних, соціальних та культурних особливостей демократичних суспільств у їх медіасистемах.

3. Теорія масової інформації та комунікації як навчальна дисципліна.
4. Історія інформаційного розвитку суспільства.
5. Поняття інформаційного суспільства.
6. Філософські напрями теорії інформації.
7. Види інформації.
8. Властивості інформації.
9. Кодування інформації.
10. Інформаційний підхід до побудови текстових та нетекстових повідомлень.
11. Специфічні властивості масової інформації.
12. Створення та види опрацювання масової інформації.
13. Інформаційний простір держави.
14. Інформаційна державна політика.
15. Інформаційна безпека держави.
16. Поняття про соціальну комунікацію.
17. Комунікаційна діяльність та спілкування.
18. Соціальна пам'ять.
19. Комунікаційні канали.
20. Семіотика в системі комунікації.
21. Комунікаційні потреби.
22. Масова комунікація як явище.
23. Учасники масовокомунікаційної діяльності.
24. Професіонали масового спілкування.
25. Теорія еволюції комунікації.
26. Основні моделі масової комунікації.
27. Прикладні моделі комунікації.
28. Соціологічні методи збору масової комунікації.
29. Проведення соціологічного дослідження.
30. Соціологія громадської думки.
31. Основні стандарти міжнародних медіа досліджень.
32. Контент-аналіз як метод дослідження змісту медіа-повідомлень.
33. Методика та практика досліджень медіа-аудиторій.
34. Концептуальний аналіз у мас-медійних дослідженнях
35. Інтент-аналіз у мас-медійних дослідженнях.
36. Поняття про масовокомунікаційний вплив.
37. Пропаганда як комунікаційна технологія.
38. Паблік релейшинз як комунікаційна технологія.
39. Іміджеві технології.
40. Рекламні комунікації в системі комунікаційних технологій.
41. Виборча кампанія як комунікаційна технологія.
42. Кризові комунікації в системі комунікаційних технологій.
43. Чутки та спін-технології.
44. Інформаційні війни як комунікаційна технологія.
45. Гібридні війни як комунікаційна технологія.

8. Методи навчання

У ходи вивчення навчальної дисципліни «Міжнародні медійні системи та глобальна комунікація» використовуються три групи методів: методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності, методи активізації та мотивації навчально-пізнавальної діяльності, а також методи контролю. Перша група методів представлена словесними (розповідь, лекція), наочними (ілюстрація) та практичними (реферати, презентації) методами. З метою активізації та мотивації навчально-пізнавальної діяльності використовуються методи стимулювання і мотивації обов'язку і відповідальності в навчанні (роз'яснення мети навчального предмета та подання вимог до вивчення предмету), метод активізації у формі обміну думками. В рамках використання третьої групи методів використовуються методи усного та письмового контролю.

9. Методи контролю

В рамках навчально-виховного процесу, з метою визначення рівня знань, умінь та навичок студентів реалізується чотириступеневий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять шляхом оцінювання усних відповідей та письмових робіт (бліц-самостійних робіт, до написання яких залучається кілька студентів) і має на меті перевірку знань студентів з окремих тем навчальної дисципліни та їх рівня підготовки до виконання конкретної роботи. В рамках навчальної дисципліни студенти можуть отримати за поточну успішність в сукупності 20 балів

Модульний контроль проводиться на підставі оцінювання результатів знань студентів після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля. За кожну підсумкову роботу студент може отримати 10 балів.

Навики роботи із науковою літературою, вміння аналізувати знайдені матеріали, робити висновки та узагальнення реалізується шляхом перевірки індивідуальних науково-дослідних робіт. Індивідуальна науково-дослідна робота оцінюється максимально у 10 балів.

Семестровий контроль здійснюється у формі заліку. У випадку коли студент за результатами семестрового контролю набирає 25 і більше балів та немає невідпрацьованих пропущених занять та негативних оцінок він отримує залік автоматично. За таких обставин його підсумкова оцінка за семестр множиться на коефіцієнт 2. У випадку, коли окремі із вищенаведених умов не є витримані студент здає залік, на який виносяться всі питання, які вивчалися впродовж семестру. Якщо до заліку студент не відпрацював пропущені заняття та отримані негативні оцінки він здає залік за талоном № 2. У такому випадку, за залік студент може отримати максимально 50 балів, які додаються до балів, які студент набрав за результатами поточного та модульного контролів, а також оцінка за індивідуальну науково-дослідну роботу.

Перелік питань для підсумкового контролю (заліку)

1. Теорія масової інформації та комунікації як навчальна дисципліна.
2. Історія інформаційного розвитку суспільства.
3. Види, властивості та способи кодування інформації.

4. Створення й види опрацювання масової інформації.
5. Безпека інформації.
6. Масова комунікація як явище.
7. Глобальна комунікація як засіб соціального інформування.
8. Сучасні інформаційні комунікації.
9. Соціальна інформація в сучасному вимірі.
10. Особливості організації сучасного інформаційного виробництва.
11. Роль інформації та комунікацій у сучасному суспільстві.
12. Загальні характеристики інформації та комунікації.
13. Генезис теорій масових комунікацій.
14. Поняття інформаційних систем.
15. Класифікація міжнародних інформаційних систем.
16. Основні компоненти інформаційних систем.
17. Проектування інформаційних систем.
18. Стадії розробки міжнародних інформаційних систем.
19. Загальні принципи застосування Інформаційних систем.
20. Офісні ІС.
21. Управлінські та виробничі ІС.
22. Сучасні форми та методи інформаційного впливу у міжнародних відносинах.
23. Трансформація дипломатичної діяльності під впливом ЗМК.
24. Роль транскордонних ЗМК у зовнішньополітичній практиці провідних акторів міжнародних відносин.
25. Політичний вимір функціонування глобальної медійної системи.
26. Регіональні медійні системи євразійського регіону в контексті геополітичних реалій.
27. Медійні системи арабського та американського регіонів.
28. Політичний вимір утворення медіа-систем в Азії та Африці.
29. Методи і засоби захисту інформаційних систем.
30. Інформаційно-комунікаційні технології в контексті сучасних міжнародних відносин.
31. Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах.
32. Пріоритети глобальної комунікації у сфері зовнішньої і безпекової політики ЄС.
33. Дослідження впливу мас-медіа в умовах інформаційної війни.
34. Інформаційна безпека держави: Інструменти захисту інформаційного поля.
35. Вплив соціальних мереж на політичну стабільність держави.
36. Застосування соціально-комунікаційних технологій у міжнародних відносинах.
37. Соціальні мережі як джерело інформації.
38. Пропаганда і паблік рилейшинз: основні аспекти.
39. ПР як соціальний феномен.
40. Пропаганда як політична комунікація.
41. Інформаційні війни як виклик міжнародній безпеці.
42. Інформаційні війни у сучасних умовах.
43. Основні засоби інформаційної війни як явища сучасного міжнародного політичного процесу.

44. Гібридна війна: сутність та структура феномену.
45. Гібридні війни сучасності.
46. Специфіка гібридної війни Росії проти України.
47. Інформаційна безпека як основа національної безпеки.
48. Формування інформаційної системи як принцип організації інформаційної діяльності в умовах глобалізації
49. Україна в системі міжнародної масової комунікації.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Змістові модулі 1 та 2	Сума	Залік	Сума
Контроль поточної успішності	20	50	100
Контрольна робота 2-10 балів	20		
ІНДЗ (реферат, презентація)	10		
Всього:	50	50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії успішності

Оцінка	Критерії оцінювання
--------	---------------------

A	Студент має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно користуватися джерелами інформації, приймати рішення
B	Студент має повні, глибокі знання, здатний застосовувати їх у практичній діяльності, робити висновки, узагальнення. Вміє аргументовано використовувати отримані знання в різних ситуаціях, самостійно знаходити інформацію, ставити і розв'язувати проблеми
C	Студент добре володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в стандартних ситуаціях, уміє аналізувати й систематизувати інформацію, використовує основні положення із самостійною і правильною аргументацією
D	Студент вміє застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, намагається аналізувати встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки, загалом дає відповіді логічно, допускаючи при цьому неточності
E	Студент виявляє знання і розуміння основних положень теоретичного матеріалу. Дає правильні, але недостатньо осмислені відповіді. Вміє застосовувати знання при виконанні завдань за зразком, наводити окремі власні приклади на підтвердження власних думок

11. Методичне забезпечення

Методична, дидактична література для забезпечення навчальної дисципліни: опорні конспекти лекцій; інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни; інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять; текстові та електронні варіанти контрольних робіт для поточного контролю знань; методичні матеріали з питань самостійного опрацювання.

12. Рекомендована література

Базова:

1. 1. Зернецька О.В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародних відносин. – К.: Освіта, 1999. – 351 с.
2. Кудрявцева С.П., Колос В.В. Міжнародна інформація: підручник. – 2005 р. – 400 с.
3. Іванов В.Ф., Мелешенко О.К. Сучасні комп'ютерні технології і засоби масової комунікації: аспекти застосування. – К.: ІЗМН, 1996. – 180 с.
4. Горпинич О.В., Архипова А.О. Соціологія масових комунікацій та медіапланування: навч. посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2018 р. - 255с.
5. Макаренко Є.А. Міжнародні інформаційні відносини. – К. 2002. – 452 с.
6. Коломієць В.Ф. Міжнародні інформаційні системи. – К. 2001. – 458 с.
7. Житарюк М.Г. Теорії та моделі масової інформації (масова комунікація): навч. посібник, Львів. - 2015. - 220 с.

8. Курбан О.В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі: навч. посібник. Київ. -ВІКНУ, 2016.286 с.
9. Європейські комунікації. Підручник /Макаренко Є.А., Ожеван М.А., Тихомирова Є.Б., Рижков М.М. та ін. – К., 2010.
10. Даниленко С.І. Громадянський вимір комунікаційної революції: Модернізація суспільних комунікацій від друкарського верстата до соціальних мереж – К.2010.
11. Почепцов Г. Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології ХХІ ст. К.: Києво-Могилянська Академія, 2017. 260 с.
12. Холод О.М. Комунікаційні технології: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2013. 213 с.
13. Чічановський А.А., Старіш О.Г. Інформаційні процеси в структурі світових комунікаційних систем: підручник. К.: Грамота, 2010. 568 с.

Додаткова:

1. Іванов В. Основні теорії масової комунікації і журналістики: навчальний посібник. К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2010. 258 с.
2. Шевченко О.В. PR-технології в міжнародних відносинах (європейський досвід та перспективи України): Монографія – К.: Центр вільної преси, 2003р. – 187с.
3. Шевченко О.В. Основи PR-практики (прикладний аспект): Посібник – К.: Центр вільної преси, 2007. – 157 с.
4. Шевченко О.В. Державний брендинг в міжнародних відносинах – Навчальний посібник. - К., ІМВ., 2011. - 152 с.
5. Кара-Мурза С. Маніпуляція свідомістю: навчальний посібник. К.: Оріяни, 2006. 528 с.
6. Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи. Збірник статей Шостої міжнародної науково-методичної конференції з медіаосвіти та медіаграмотності 20–21 квітня 2018 рік.
7. Квіт С.М. Масові комунікації: підручник. К.: Києво-Могилянська Академія, 2008. 206 с.
8. Мойсєєв В. Паблік рілейшнз: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2007. 224 с.
9. Почепцов Г.Г. Коммуникационные технологии XX века. – К.: Ваклер, 2001. – 352 с
10. Baran, S. J. Introduction to Mass Communication. — Boston–New York: McGraw Hill, 2002.—535 p.

Веб-джерела:

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс].
Режим доступу:
http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzheniya_mediaosviti_v_Ukraini.

2. Іванов В. Ф. Медіаосвіта та медіаграмотність : визначення термінів / В. Ф. Іванов, О.Я. Шкоба [Електронний ресурс] // Інформаційне суспільство. — 2012. — Вип. 16. — С. 41–52. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/is_2012_16_10
3. <http://fracademic.com/dic.nsf/frwiki/565898>
4. <https://cnx.org/contents/k-mWHkPc@1.1:UY8VEvsc@1/%D0%A2%D0%B5%D0%BC%D0%B0-1-%D0%A1%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%B7%D0%B0-%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%97-%D0%B2%D1%96%D0%B4-%C2%AB%D1%87%D0%BE%D1%82%D0%B8%D1%80%D1%8C%D0%BE%D1%85-%D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B9%C2%BB-%D0%B4%D0%BE-%C2%AB%D1%82%D1%80%D1%8C%D0%BE%D1%85-%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B9%C2%BB>
5. <https://buklib.net/books/27579/>
6. <https://naurok.com.ua/lekciya-ponyattya-informaci-kompleks-derzhavnih-standartiv-ukra-ni-152992.html>
7. http://imfn.lviv.ua/mi/?page_id=63